

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การค้าชายแดนไทย-ลาว และการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ชายแดนบริเวณช่องเม็ก อำเภอสีรินธร จังหวัดอุบลราชธานี
ผู้เขียน	นางสาวอัญญา บุญยงค์
ปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภินี คนตรี

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การค้าชายแดนไทย-ลาว และการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ชายแดนบริเวณช่องเม็ก อำเภอสีรินธร จังหวัดอุบลราชธานี” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาลักษณะการค้าชายแดนและภูมิทัศน์ชายแดน 2) ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการการค้าชายแดน และ 3) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์บริเวณชายแดนช่องเม็ก อำเภอสีรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยข้อมูลสภาพแวดล้อม ข้อมูลการค้าจากการสำรวจพื้นที่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สินค้านำเข้าและส่งออกจากด่านศุลกากรช่องเม็ก และจำนวนผู้ผ่านแดนจากด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดอุบลราชธานี วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การแปลข้อมูลสภาพแวดล้อมด้วยสายตา การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ และการวิเคราะห์แบบแผน

ผลการศึกษาพบว่า การค้าชายแดนช่องเม็กแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การค้าระหว่างประเทศ และการค้าในระดับท้องถิ่น การค้าระหว่างประเทศมีมูลค่าการค้าสูงที่สุด โดยสินค้านำเข้าและส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ไม้สำเร็จรูป กะหล่ำปลี น้ำมันดีเซล และเครื่องอุปโภคบริโภค ส่วนการค้าในระดับท้องถิ่นมีมูลค่าน้อยมาก เนื่องจากสินค้าที่สำคัญเป็นสินค้าเกษตร เสื้อผ้าสำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์จากป่า สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดการการค้าชายแดน พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ปัจจัยทางด้านกายภาพ รองลงมาคือปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางการเมืองและนโยบาย และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจตามลำดับ สำหรับปัจจัยย่อยที่สำคัญในแต่ละด้านพบว่า ความต้องการสินค้าของประชาชนจากทั้งสองฝั่งประเทศ มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาเป็นภาษาที่ใช้สื่อสาร ลักษณะภูมิประเทศมีความเหมาะสม และทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งสองฝั่งประเทศมีความแตกต่างกัน

ในด้านลักษณะภูมิทัศน์ชายแดนและการเปลี่ยนแปลง พบว่าในระยะแรกของการค้าชายแดน ภูมิทัศน์ทางกายภาพตามแนวชายแดนเป็นพื้นที่ป่าไม้ ส่วนลักษณะภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม

ของทั้งสองประเทศ ประกอบด้วยอาคารไม้ชั้นเดียวขนาดเล็กที่ใช้เป็นสำนักงานของด่านพรมแดน บ้านพักเจ้าหน้าที่และประชาชน ร้านค้าชั้นเดียวแบบชั่วคราวที่บริเวณด่านพรมแดน และถนนลูกรังขนาดสองช่องจราจรที่เชื่อมชายแดนทั้งสองประเทศ ในระยะที่สอง ภูมิทัศน์ทางกายภาพด้านประเทศไทยยังพบการใช้ที่ดินที่เป็นพื้นที่ป่าไม้มากที่สุด แต่มีบางส่วนเปลี่ยนเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่อาศัย และการค้า ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่ช่องเม็กพบบ้านเรือนและร้านค้าบริเวณหน้าด่านชายแดนมากขึ้น ส่วนอาคารที่ทำการด่านชายแดนและถนนไปยังชายแดนยังมีสภาพเดิม ในขณะที่ฝั่ง สปป.ลาว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก และในระยะสุดท้าย ภูมิทัศน์ทางกายภาพยังพบการใช้ที่ดินที่เป็นพื้นที่ป่าไม้มากที่สุดแต่มีบางส่วนเปลี่ยนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ส่วนภูมิทัศน์วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงมากตามการขยายตัวทางการค้าและผังเมืองรวมช่องเม็กจึงพบสิ่งปลูกสร้างใหม่จำนวนมาก อาทิ อาคารศุลกากรหลังใหม่ อาคารตรวจคนเข้าเมืองหลังใหม่ ถนนแอสฟัลติกคอนกรีตขนาดสี่ช่องจราจร อาคารที่อยู่อาศัยและอาคารการค้าที่เป็นคอนกรีต รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ ที่จอดรถ เครื่องบริการเงินอัตโนมัติ สำหรับพื้นที่ชายแดนด้าน สปป.ลาวพบการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายกัน คือ อาคารที่ทำการศุลกากรหลังใหม่ อาคารตรวจคนเข้าเมืองหลังใหม่ และร้านค้าปลอดภาษี

ในอนาคตคาดว่าจะการค้าระหว่างประเทศยังคงขยายตัว เนื่องจากผู้บริโภคชาวลาวยังมีความต้องการสินค้าเครื่องก่อสร้าง เชื้อเพลิง และสินค้าอุปโภคบริโภคบางประเภท ในขณะที่การค้าชายแดนในระดับท้องถิ่นมีแนวโน้มลดลง เพราะสินค้าและบริการสำหรับนักท่องเที่ยวมีความหลากหลายไม่มาก จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการส่งเสริมสินค้าที่นักท่องเที่ยวต้องการ และเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะร้านค้าปลอดภาษี ร้านอาหาร ร้านกาแฟ และห้องน้ำสะอาด

Thesis Title	Thai-Lao Border Trade and Border Landscape Change in Chong Mek Area, Sirindhorn District, Ubon Ratchathani Province
Author	Ms. Aunya Boochayan
Degree	Master of Science (Geography)
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Suthinee Dontree

ABSTRACT

The study “Thai-Lao Border Trade and Border Landscape Change in Chong Mek Area, Sirindhorn District, Ubon Ratchathani Province” has three objectives: 1) to study border trade and border landscape; 2) to study factors influencing the border trade; and 3) to study border landscape change in Chong Mek Area, Sirindhorn District, Ubon Ratchathani Province.

The data used in this study are satellite imageries, trade information from field survey, questionnaires and interviews, import-export statistics from Chong Mek customs office and number of people passing the Thai-Lao border from Ubon Ratchathani immigration office. Data analysis concerned visual interpretation of satellite imageries, statistical analysis, and point score analysis.

The results of the study showed that there are two types of border trades, international and local. The international trade has obtained highest trade values from both import and export goods, especially woods, cabbages, diesel fuel, and consumer products. On the contrary, the local trade has gained very low values comparing with the international trade as significant goods are agricultural products, garments, and non-timber forest products. According to the factors influencing the border trade, in general the most important is physical factors; then followed by social, political and policy, and economic factors respectively. Comparing among all factors in detail, it is found that the demand of goods from both countries becomes the most significant factor, followed by language communicated among people, appropriate topography, and different natural resources between both countries respectively.

In term of border landscapes and their changes, at the beginning of border trade period, the physical landscape observed along the border were forest areas while the cultural landscape

composed of a small one-story building made of wood used as the border checkpoint office, officer and people houses and temporary one-story shop houses situating at the border check point and two-lane laterite road connecting Thai-Lao border. During the second period, the significant physical landscape along both borders was forest areas of which some were changed to agricultural area, residential area and commercial area. For cultural landscape in Chong Mek area, owing to the border trade expansion, there were more houses and shops occurring around the check point area; however the check point building and the road to the border line were unchanging. In Lao border area, the land use types were similar to the first period. For the last period, the physical landscape in both borders had little changed when some forest areas were converted to agricultural lands. On the contrary, the cultural landscape had significant changes according to the border trade expansion and Chong Mek comprehensive plan. As consequence, there were many new constructions: the new immigration office, the new international check point office, upgraded four-lane asphaltic concrete road, new concrete houses and commercial buildings as well as some facilities such as parking area, and automated teller machine. The same changes were also found in Lao border area such as the new immigration office, and the new international check point office, and a new free-tax shop.

In the future, it seems that the international trade can increase as Lao consumers still need construction goods, fuels and some consumer goods while the local border trade will be diminished according to fewer varieties of goods and facilities for tourists. It is necessary to promote more tourist goods and some facilities especially free-tax shops, restaurants, coffee corners, and clean toilets.